

SABAH

Pazar

İŞGAL

günlerinde

İSTANBUL

Sanatçı, eserlerinde sıklıkla erkekleri resmetse de zaman zaman kadınların da portresini yapmış.

En tatsız yol İngiliz Genelkurmay Karargâhı'nın önündeki

"İstanbul'da binlerce kilometre yol yürümüşümdür. En tatsız Pera'dan, sonra da Taksim alanından, renkli derileriyle tilaf askerlerinin kaldıkları kışla-

ların ve fazla parlak, fazla kırmızı tenleriyle kibirlili subayların göze çarptığı İngiliz Genelkurmay Karargâhı'nın önünden yürüyerek geçip geri dönmektir."

Hatipler, ateşli hutbeler ve Kuran okuyor

"Fatih'te (Camii) çok sayıda mümine rastladım. Siyah bol cüppeleri içinde yuvarlak yüzü, beyaz sarıklı softalar kan kırmızısı devasa halının üzerinde satlar halinde sıralanmışlar.

Kesif insan grupları halkaları oluşturmuş. Ramazan'ın son günlerindeyiz. Bayrama az kaldı. Havada hissediliyor. Hatipler, ateşli hutbeler, sayfalara sararmış Kuran'dan bölümler okuyorlar"

Kimseler bilmezken Atatürk Gritchenko'yu biliyordu

Alexis Gritchenko'nun 1930'da Fransa'da yayımlanan *İstanbul'da İki Yıl* kitabı 305 adet basılıyor. **Kitap** dönemine göre çok pahalı. Ressamın Türk dostları almak istiyor ama bu pek mümkün olmuyor. Oysa Mustafa Kemal Atatürk, bu 305 **kitaptan** birini

edinmiş. Atatürk'ün Alexis Gritchenko'yu nereden tanıdığı ve bu kitabı neden ilgi duyduğu bilinmiyor ama bu **kitap** Anıtkabir Atatürk ve Kurtuluş Savaşı Müzesi'ndeki Atatürk'ün özel koleksiyonundaki **kitaplardan** biri. Ve **sergide** bu **kitap** da sergileniyor.

1919'da işgal altındaki İstanbul'a gelen ve iki yıl bu şehirde yaşayan ressam Alexis Gritchenko'nun o dönem yaptığı resimler Meşher'de görücüye çıktı. Ressamın tuttuğu günlüklere *İstanbul'da İki Yıl* adıyla ilk defa Türkçede yayımlandı

3 Aralık 1919... O gün Kırım'dan gelen gemiden bir yabancı İstanbul'a ayak basıyor. İşgal altındaki İstanbul'a. Beş parasız, üstelik bu şehirde hiç kimseyi tanımayan. Ama okuduklarından, dinlediklerinden dolayı İstanbul'a neredeyse aşık olmuş.

OKKAN ÖZYURT

O gün İstanbul'a gelen kişi, Rusya'daki 1917 Devrimi'nden kaçan ressam, yazar Alexis Gritchenko. İki yıl boyunca İstanbul'da kahıyor. Çok sevdiği İstanbul'u dünya gözüyle gördüğü gibi gördüklerini kendi tarzına uygun olarak resimliyord ve tuttuğu günlüğe aktarıyor. Camiler, kiliseler, meydanlar, kütüphaneler, Suriçi'ndeki eski İstanbul mahalleleri derken bu kadim şehirde girip çıkmadığı yer kalmıyor. İbrahim Çallı, Namık İsmail gibi 1914 Kuşağı Türk ressamıyla arkadaş oluyor. Ve 1921'de İstanbul'dan Paris'e gidiyor.

CAMİLERE SIK SIK GİDERDİ

Alexis Gritchenko ressam olarak tanınır ama onun İstanbul'da iki yıl geçirdiğini birkaç sanat tarihçisi dışında bilen pek yoktur. İşte Meşher'deki Alexis Gritchenko -İstanbul Yılları başlıklı **sergi** (10 Mayıs'a kadar açık) ressamın İstanbul günlerine odaklanıyor ve 100 yıl öncesi İstanbul'un bir yabancıya nasıl görüldüğünü anlamamıza sağlıyor.

Ressamın İstanbul'da yaptığı 150'den fazla resmin yer aldığı **sergide** Galata'dan Haliç'e, Suriçi'nden İstanbul'daki çeşitli camilere, surlara ve kahvehanelere kadar pek çok yerin resmi bulunuyor. İçlerinde genel olarak erkeklerin yer aldığı

ama kadınların da bulunduğu resimler çoğu. Camiler Gritchenko'nun en çok uğradığı yerlerden. Camilerin içine girip resimler yapıyor. Şehirdeki İngiliz zulmüne sıklıkla şahit olsa da ilginçtir askerler ressamın ilgi alanı dışında. Ama günlüklerinde İngiliz ve Fransızların yaptıklarını anlatıyor. O günlükleri Gritchenko 1930'da *İstanbul'da İki Yıl* adıyla yayımladı. Bu **kitap** da **Yapı Kredi Yayınları** tarafından ilk defa Türkçeye çevrildi. Ve o **kitap** işgal altındaki İstanbul'un nasıl bir ruh hali içinde olduğunu anlatıyor.

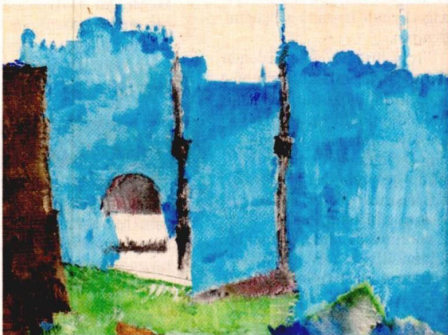

Mevlevi dervişlerini yakından takip eden sanatçı onların resimlerini de çizer.

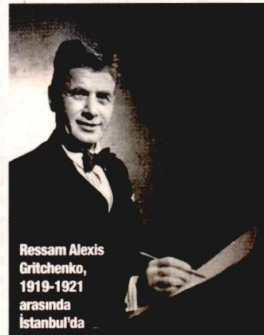
Herkes gizli gizli Kemal Paşa'dan söz ediyor

"Sıra sıra dükkanlar, arada sık sık karşımıza çıkan pembe kubbeli hamamlar, çingiraklan hiç durmadan (kurulmuş bir duvar saati gibi, bütün gün boyunca) çalan tütüncüler, şekerciler ve camlı kemeraltı bölümleri sokağa bakan kahvehaneler, Kapalı kapıların ardında eğlenceli iç mekânlara göze çarpıyor. Turuncu, mavi ve pembe kemerlerin altında müşteriler

alacalı bulacalı bir kalabalık halinde oturmuş, çoğunlukla ayakta duranları çıkarıp bağdaş kurmuşlar; renkli çorapları gözüküyor. Duvar halılarına yaslanmış, dalgın bakışlarla nargilelerinin keyfini çıkarıyorlar veya kahve fincanlarının üzerine eğilmiş gazeteleri okuyorlar, gizli gizli Kemal Paşa'dan söz ediyorlar, Fransızlarla İngilizlere verip veriyorlar."

İstanbul'un surları ve camileri ressamın eserlerine en çok yansyan mekanlar.

Ressam Alexis Gritchenko, 1919-1921 arasında İstanbul'da yaşar.

Ressam sık sık camileri ziyaret eder. En çok da Ayasofya'ya. Ve Ayasofya'nın içinden resimler çizer.

Casus olmakla suçlandı

"Yeni bir macera! Kazaklar Körfezi'nde bir sandal enkazının üstüne oturmuş resim yapıyordum. Etrafımda tanımadığım kişiler bir akbaba bulutu gibi dolanıyorlardı. Yanlarındaki bir subay olduğu halde kararlı adımlarla yaklaşan kalabalık etrafımı sardı. Sorgulamaya başladı. "Bu bir Bolşevik casusu. Onu kaledeki komutana götürmeliyiz." "Bu defa işim bitti" dedim kendi kendime. Bununla birlikte, zaman kazanmak için işi yokuşa sürdüm. Meraklılar dağıldılar.

Subay, "Resminiz anlaşılabilir bir şey, insanı düşündürüyor. Yırtın onu, ben de gitmenize izin veriyim. Kentte hiç kağıt bulunmuyor; bu yüzden en küçük kağıt parçası bile benim için çok değerli. Üst tarafı yırtın." Dediyini yaptım. Bu sahneyi izleyen liman bekçisi alayla güldü. "Kroki çıkarmanızdan korkuyorlar. Burası Almanların elindeyken, müstahkem mevkileri fotoğraflamakla yetinmediler; körfezin dibinin bile fotoğrafını çekmek istediler."